

Annamaria Nieminen

MAAHANMUUTTAJIEN KOKEMUKSIA SUOMESTA

Hoitotyön koulutusohjelma

2011

MAAHANMUUTTAJIEN KOKEMUKSIA SUOMESTA

Nieminen, Annamaria
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Hoitotyön koulutusohjelma
Toukokuu 2011
Ohjaaja: Flinck, Marja
Sivumäärä: 35
Liitteitä: 0

Asiasanat: maahanmuuttaja, rasismi, monikulttuurisuus

Yleisen kansainvälistymisen myötä maahanmuuttajien määrä suomessa kasvaa jatkuvasti. Tämän vuoksi sosiaali- ja terveysalalla tarvitaan lisää osaamista ja tietoa vieraiden kulttuurien kohtaamisesta. Maahanmuuttajat terveydenhuollon asiakkaina ovat nykyään arkipäivää, mutta aiheesta löytyy silti tutkimuksia toistaiseksi vain vähän. Sosiaali- ja terveysalalla kaivattaisiinkin jatkossa enemmän koulutusta ja tutkimustietoa maahanmuuttajiin ja vieraisiin kulttuureihin liittyen.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää maahanmuuttajien kokemuksia Suomesta haastattelun perusteella. Ylemmän ammattikorkeakoulun opiskelijat toteuttivat haastattelut talvella 2010 haastatteleamalla kukin yhtä maahanmuuttajaa. Otos oli 17 maahanmuuttajaa. Haastatteluissa selvitettiin teemahaastattelun avulla maahanmuuttajien tulotilanteen kokemuksia, nykytilannetta ja tulevaisuuden suunnitelmia. Opinnäytetyön tutkimuksellinen osuus suoritettiin analysoimalla kukin teema sisällön erittelyn avulla. Opinnäytetyö koostui suhteellisen suppeasta aineistosta, koska haastateltavia oli vain seitsemäntoista ja haastateltavista yli puolet oli opiskelun vuoksi Suomeen muuttaneita, alle 30- vuotiaita ihmisiä, joten mitään yleispätevää katsausta maahanmuuttajien kokemuksista Suomessa tämä opinnäytetyö ei tarjoa. Opinnäytetyö on siis kooste eräiden maahanmuuttajien näkemyksistä ja kokemuksista Suomesta.

Suomalaisten sisäänpäinkääntyneisyys ja varautuneisuus nähtiin haastateltavien taholta suurimpana kehittämisalueena maassamme, ihmissuhteiden solmiminen suomalaisten kanssa nähtiin haasteellisena. Samoin työnsaannin monet haastateltavista kokivat hankalana, haastateltavien oli valtaväestöä vaikeampaa löytää koulutustaan vastaavaa työtä. Muutoin Suomi nähtiin turvallisenä, hyvänä maana, jossa vallitsee yleinen järjestys ja hyvä sosiaaliturva. Suurin osa haastateltavista suunnittelikin asettuvansa tulevaisuudessa pysyvästi Suomeen.

IMMIGRANT'S EXPERIENCES OF FINLAND

Nieminen Annamaria

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Nursing

May 2011

Supervisor: Flinck, Marja

Number of pages: 35

Appendices: 0

Key words: immigrant, racism, multiculturalism

Because of the general internationalization the number of immigrants is constantly growing in Finland. For this reason more knowledge and information about meeting the foreign cultures is needed in the social- and healthservices. Nowadays immigrants use healthservices often but still there is only little studies of the matter. In the social- and healthservices there is a need for more education and research concerning the immigrants and foreign cultures.

The purpose of this thesis was to examine seventeen immigrants experiences of Finland through interviews. Polytechnic students did the interviews in the winter of 2010 by interviewing one immigrant each. The sample was 17 immigrants. The interviews examined through theme interview the experiences of the immigrants when they first arrived, present situation, and future plans. The research part of the thesis was done by analyzing each theme through content analyzing. The material for the thesis was relatively concise because there was only seventeen interviewees and over half of them were under 30 and had moved to Finland to study. That is why the research does not give universal review of the experiences of immigrants in Finland. This thesis is a summary the opinions and experiences of certain immigrants.

The interviewees felt that the introverted and reserved nature of the Finns was the area that needed most developing, getting acquainted with people was seen as challenging. Many interviewees also experienced difficulties in getting employed. Finding work equal to their education was more difficult for the interviewees than for the mainstream. Otherwise Finland was seen as safe, good country, where general order prevails and a where is good social care. The majority of the interviewees planned on settling permanently in Finland.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET	6
3 KESKEISET KÄSITTEET	7
3.1 Monikulttuurisuus	7
3.2 Maahanmuuttaja	8
3.3 Rasismi	9
3.4 Maahanmuuttajien terveydenhuolto suomessa.....	10
4 AINEISTON HANKINTA JA TUTKIMUSMENETELMÄT	11
5 TULOKSET	11
5.1 Taustamuuttajat	11
5.1.1 Ikäjakauma	11
5.1.2 Sukupuolijakauma	12
5.1.3 Haastateltavien lähtömaat.....	12
5.1.4 Siviilisäätö	13
5.2 Tulosityy	14
5.3 Tulotilanteen kokemus	15
5.4 Selviytymisen perustekijät	15
15	
5.4.1 Asuntoasiat	15
5.4.2 Taloudellinen tilanne	16
5.5 Tämänhetkinen kokemus Suomesta	16
5.6 Elämäntapa	17
5.6.1 Ihmissuhteet.....	17
5.6.2 Alkoholinkäyttö	17
5.6.3 Kulttuuri	18
5.7 Rassistiset kokemukset	18
5.8 Tulevaisuuden suunnitelmat	19
5.9 Mitä kehitettävää Suomessa?	19
6 LUOTETTAVUUS JA EETTISET NÄKÖKULMAT	20
7 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	20

1 JOHDANTO

Viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana yleisen globalisaation myötä Suomi on monikulttuuristunut jatkuvasti kasvavalla tahdilla. Pysyvästi Suomessa asuvia, ulkomailla syntyneitä ihmisiä vuoden 2008 lopussa oli jo 4 % väestöstä ja ulkomaalaistaustaisten asukkaiden määrän Suomessa ennustetaan edelleen kaksinkertaistuvan vuoteen 2030 mennessä. Samaan aikaan syntyvyys Suomalaisten keskuudessa on vähäistä ja väestö vanhenee, joten suuri osa väestön kasvusta Suomessa onkin tulevaisuudessa seurausta maahanmuuttoon perustuvasta muuttovoitosta. (Huttunen & Pakaslahti 2010, 134).

Monikulttuuristumisen ja kansainvälistymisen jatkuvasti lisääntyessä terveydenhuollon henkilökunta tarvitsee lisää tietoa ja taitoja maahanmuuttajien kohtaamiseen. Erilaisista taustoista tulevat, mahdollisesti traumatisoituneet ihmiset asettavat erityisvaatimuksia terveydenhuoltohenkilökunnan osaamiselle. Tarvitaan tietoa traumaperäisten mielenterveysongelmien hoidosta, lisää erilaisten kulttuurien tuntemusta, tietämystä eri kulttuureille ominaisista sairauksista ja yleistä suvaitsevaisuutta sekä halua oppia ja ottaa asioista selvää. Tärkeää on myös osata säilyttää ammatillinen suhtautuminen silloinkin, kun kulttuuri tai uskonto johtavat terveydenhuollon asiakkaan toimimaan tavalla, jota hoitaja ei voi hyväksyä. Terveydenhuoltoalan koulutus sisältää edelleen vain vähän opetusta monikulttuurisuudesta ja maahanmuuttajien kohtaamisesta ja hoitohenkilöstön valmiudet vieraista kulttuureista tulevien kohtaamiseen ovat koulutuksen puolesta riittämättömät. Suomi kansainvälistyy kiihtyvällä vauhdilla ja maahanmuuttajien osuus terveydenhuollon asiakaskunnasta kasvaa samalla jatkuvasti. Monikulttuurisen hoitotyön opetuksen osuutta terveydenhuoltohenkilöstön koulutuksessa tulisi kehittää ja kasvattaa tulevaisuudessa. (Huttunen & Pakaslahti 2010, 137).

Maahanmuuttajista sekä monikulttuurisuudesta Suomessa löytyy vasta vähän tutkimuksia. On siis tärkeää selvittää maahanmuuttajien omia kokemuksia suomalaisesta kulttuurista ja siitä, mitkä asiat he kokevat vaikeina tai missä asioissa näkevät kehittämisen tarvetta suomalaisten suhtautumisessa maahanmuuttajiin sekä suomalaisessa yhteiskunnassa, sekä selvittää heidän kokemuksiaan suomalaisesta

terveydenhuollosta, jotta osattaisiin etsiä sopivia ja oikeanlaisia kehittämisalueita liittyen maahanmuuttajien terveydenhuoltoon Suomessa.

2 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää maahanmuuttajien ajatuksia ja kokemuksia kotiutumisesta Suomeen. Opinnäytetyössä keskitytään heidän tulotilanteeseensa, selviytymisen perustekijöihin ja kokemuksiin Suomesta.

Aineistona on käytetty seitsemäätoista ylemmän AMK:n opiskelijoiden tekemää haastattelua. Opiskelijat ovat kukin haastatelleet yhtä syystä tai toisesta Suomeen muuttanutta henkilöä. Haastateltavalle henkilölle on suoritettu teemahaastattelu, jonka avulla on pyritty selvittämään henkilön taustatekijät, suomeen muuttamisen syy, kokemus tulotilanteesta, selviytymisen perustekijät, tämänhetkinen kokemus suomesta, kulttuurien erilaisuus, mahdolliset rasistiset kokemukset, tulevaisuuden suunnitelmat, sekä mitä kehitettävää haastateltava näkee suomesta löytyvän. Haastattelut olivat kirjallisessa muodossa.

Tämän opinnäytetyön tavoitteet:

1. Selvittää Suomeen muuttaneiden maahanmuuttajien tulotilannetta, ajatuksia ja kokemuksia.
2. Selvittää haastateltavien selviytymisen perustekijöitä Suomalaisessa kulttuurissa.
  - 2.1 Selvittää haastateltavien nykytilanteen kokemus Suomesta ja kulttuurien erilaisuudesta
  - 2.2 Selvittää haastateltavien mahdollisia rasistisia kokemuksia Suomessa asumisen aikana
3. Selvittää haastateltavien tulevaisuudensuunnitelmia sekä kehittämissisältöjä maahanmuuttoon liittyen.

Opinnäytetyön keskeiset käsitteet ovat monikulttuurisuus, maahanmuuttaja sekä rasismi.

3 KESKEISET KÄSITTEET

3.1 Monikulttuurisuus

Termillä monikulttuurisuus tarkoitetaan yleisesti sitä, että yhteiskunta pitää sisällään etnistä ja kulttuurista erilaisuutta, kuten eri kieliä, uskontoja, kansallisuuksia ja erilaisia käsityksiä elämästä yleensä. Sanat ”etninen” ja ”monikulttuurinen” liittyvät toisiinsa ja täydentävät toisiaan, tarkoittamatta silti välttämättä kuitenkaan samaa asiaa. Ihminen voi omata vahvan etnisen käsityksen omasta alkuperästään, taustastaan ja historiastaan ja hänellä voi olla sen mukaiset sosiaaliset verkostot, vaikka hän samalla olisikin kulttuurisesti pitkälti sulautunut elinympäristöönsä. Samoin taas kulttuurisia eroja ilmenee myös saman etnisen ryhmän keskuudessa. (Saukkonen 2007, Cuporen verkkojulkaisu)

Erilaiset kulttuuriset piirteet, kuten arvojärjestelmä, kieli tai uskonto sekä alkuperä voivat olla perustana sellaiselle yhteisönmuodostukselle, joka tekee yhteiskunnasta monikulttuurisen. Etninen ja kulttuurinen monimuotoisuus voidaan eritellä vielä neljään päätyyppiin:

1. **Kansalliset vähemmistöt kiistävät** oikeutuksen valtakulttuurin yhdenmukaistavalta toiminnalta ja pyrkivät rakentamaan itselleen oman kansallisen identiteettinsä yhdistämällä esimerkiksi alueeseen, historiaan ja kulttuuriin liittyviä piirteitä ja ominaisuuksia.
2. **Perinteiset vähemmistöt** ovat aikaisemmista muuttoliikkeistä tai valtiorajoja koskevista päätöksistä muodostuneita etnisiä ja kulttuurisia yhteisöjä.
3. **Alkuperäiskansat** ovat aluetta ennen valtaväestöä asuttaneita ihmisiä, jotka ovat sittemmin joutuneet kulttuurisen, taloudellisen ja poliittisen alistamisen ja

miehityksen (kolonisoinnin) kohteeksi, mutta pystyneet tästä huolimatta säilyttämään tietoisuuden omasta erillisyydestään, omat sosiaaliset verkostonsa ja kulttuuriset ominaispiirteensä.

4. **Diasporiset yhteisöt** tarkoittavat etnisiä ja/tai kulttuurisia muodostelmia, joita syntyy kansainvälisessä muuttoliikkeessä ja jotka ylläpitävät yhteyksiä toisiin maihin ja kulttuureihin siten rikkoen sosiaalisten verkostojen territoriaalista logiikkaa. (Saukkonen 2007, Cuporen verkkojulkaisu)

Suomalainen identiteetti ja kulttuuri ovat itsessään melko nuoria ja aiemmin Suomi olikin hyvin monikulttuurinen maa. Edelleenkin maassamme asuu kuitenkin valtaväestöön sekoittuneena runsaasti vieraiden kulttuurien edustajia, jotka ovat jo vuosisatoja asuttaneet maatamme säilyttäen samalla kuitenkin oman, valtaväestöstä poikkeavan kulttuuriperintönsä. Suomeen ensimmäiset suuremmat pakolaisryhmät saapuivat 1970- luvulla Chilestä poliittisten levottomuuksien vuoksi. 1970- luvun loppupuolella Suomeen hyväksyttiin noin sata Vietnamilaista pakolaista, mutta vasta 1980- luvun alkupuolella maahanmuuttajia alkoi olla enemmän kuin maasta pois muuttaneita. Monissa muissa Euroopan maissa pakolaispolitiikka liitettiin työvoimapolitiikkaan, mutta Suomessa maahanmuuttajat nousivat esiin työvoimapolitiittisena tekijänä vasta 1980- ja 1990- lukujen taitteessa. Tällöin maassa alkoi olla ensimmäisiä Virolaisia kausityöntekijöitä. Ensisijaisesti työvoimaksi etsittiin kuitenkin ulkosuomalaisia ja inkerinsuomalaisia. 1990- luvun alussa puhjennut lama katkaisi työvoiman rekrytointikeskustelun alkuunsa. Edellämainitun ”inkeriläispolitiikan” ansiosta entisen Neuvostoliiton alueelta tulevat maahanmuuttajat nousivat Suomessa ylivoimaisesti suurimmaksi maahanmuuttajaryhmäksi ja Inkeriläisen paluumuutto nosti myös venäjän kielen Suomen kolmanneksi puhutuimmaksi kieleksi. (Iivari 2006, 15). Seuraavana suurena pakolaisryhmänä Suomeen saapuivat somalit 1990- luvun alussa. Somalien jälkeen suuria pakolaisryhmiä saapui Iranista, Irakista sekä entisen Jugoslavian alueelta. (Iivari 2006, 16).

Vaikka Suomi monikulttuuristuu jatkuvasti ja samalla myös maahanmuuttajien osuus väestöstä kasvaa, maahanmuuttajien kokemuksia suomalaisen terveydenhuoltojärjestelmän toimivuudesta on silti toistaiseksi tutkittu vain vähän.

(Sainola- Rodriguez 2009, 12). Tutkimustulosten mukaan Suomessa tarvittaisiin lisää maahanmuuttajatyöhön koulutettua psykiatrista henkilökuntaa sekä lisää tutkimustietoa maahanmuuttajien mielenterveyteen liittyen ja tulkkeja jotka varmistaisivat, että terveydenhuollossa asioiva maahanmuuttaja tulee ymmärretyksi. (Sainola- Rodriguez 2009, 13). Lääkärien työnkuva on monikulttuuristunut globalisaation myötä, mutta samaan aikaan monikulttuurisen työn opetus kuitenkin puuttuu lääketieteen opinnoista. Kaikissa Suomessa tehdyissä tutkimuksissa maahanmuuttajia ja hoitotyötä koskien onkin tullut esiin lisäkoulutuksen tarvetta liittyen maahanmuuttajien kohtaamiseen. (Sainola-Rodriguez 2009, 12).

Helsingin Sanomien artikkelin mukaan maahanmuuttajien ikääntyminen aiheuttaa tulevaisuudessa haasteita Suomalaiselle terveydenhuollolle. Erilaisista taustoista tulevat vanhukset altistuvat traumaperäisille mielenterveysongelmille, dementialle ja jopa erakoitumiselle. Maahanmuuttoasian koordinaattori Anu Wikman- Immosen mukaan epäonnistumisilta välttymiseksi tarvitaan lisää rahaa kotouttamistyöhön. Kuntaliiton saaman palautteen mukaan maahanmuuttaja tarvitsee terveydenhuollossa puolitoista tai kaksi kertaa enemmän palveluaikaa kuin kantaväestöön kuuluva henkilö, kertoo Wikman-Immonen. Wikman- Immosen mukaan maahanmuuttajia ei aiota kuitenkaan laittaa erillisiin ”maahanmuuttajajonoihin” tai hoitaa valtaväestöstä erillään, vaan kaikki saavat yhdenmukaista palvelua. Tulevaisuudessa sairaaloissa pitää huomioida entistä paremmin erilaiset uskonnot, ruokailutavat ja kielet. Kielitaitoisista hoitajista onkin pulaa. ”Ei hoitajien tarvitse osata kaikkia maailman uskontoja ja kulttuureja. Tarvitaan vain kiinnostusta yksilöä ja erilaisuutta kohtaan”, sanoo vanhustyön keskusliiton suunnittelija Hilikka Linderborg. Tilanne vaikeutuu, jos vanhuksella on traumoja. Erilaiset vaikeat taustat altistavat mielenterveysongelmille, eikä maahanmuuttajien mielenterveysongelmiin ole asiantuntijoiden mukaan tarpeeksi varauduttu. (Helsingin Sanomien artikkeli ”Maahanmuuttajien ikääntyminen on tiukka paikka terveydenhuollolle”. 10.7.2009)

3.2 Maahanmuuttaja

Maahanmuuttaja- käsitteellä selitetään monien eri lähteiden mukaan tarkoitettavan mistä tahansa eri syystä maahan muuttanutta henkilöä, joka omaa valtaväestöstä eroavan kulttuuritaustan ja joka aikoo lisäksi asua tai on jo asunut maassa vähintään vuoden ajan. (Abdelhamid, Juntunen & Koskinen 2010, 19). Maahanmuuttajalta vaaditaan tarvittava oleskelu- tai työlupa sekä kotikunta, jossa hän on kirjoilla. Elinolojen kannalta tämä vuoden maassa asumisaika on merkityksellinen, koska vuoden maassa asumisen jälkeen maahanmuuttaja on oikeutettu samanlaisiin sosiaalisiin etuuksiin ja oikeuksiin Suomessa kuin kantaväestökin. (Iivari 2006, 20).

Julkisuudessa kuulee usein puhuttavan yleisesti pelkästään maahanmuuttajista, tai sitten hieman tarkemmin eriteltynä maahan muuttavasta työvoimasta ja pakolaisista. Käytännössä maahanmuuttajista puhuttaessa kyseessä on kuitenkin hyvin monipuolinen kokonaisuus. Eri maahanmuuttajaryhmien kulttuuriset tarpeet, odotukset ja taipumukset saattavat poiketa toisistaan huomattavasti, ei ainoastaan kansallisuuden ja kulttuurin perusteella vaan myös muuton perusteiden mukaisesti. Ensimmäisenä mielikuvana sanasta maahanmuuttaja useimmille ihmisille tulevat mieleen mediassa näkyvimmit maahanmuuttajaryhmät, joita ovat pakolaiset ja turvapaikanhakijat. Kuitenkin maahanmuuttajia ovat myöskin takaisin kotimaahansa muuttavat paluumuuttajat, opiskelun tai avioliiton vuoksi uuteen maahan muuttavat henkilöt, sekä työn vuoksi maahan muuttavat. Työperäisen maahanmuuton määrä on erityisesti viimevuosina kasvanut radikaalisti. Muutoin vanhusvoittoinen ja edelleen ikääntyvä väestömme saa näin uutta väriä työikäisten maahanmuuttajien muodossa, väestön keski-ikä laskee ja työikäisten ihmisten määrä maassamme kasvaa. (Abdelhamid ym 2010, 19)

Käsite sulkee sisäänsä kaikki eri syistä Suomeen muuttaneet ihmiset huomioimatta sitä, että kyseessä on kuitenkin erittäin laaja ja kirjava ryhmä erilaisia ihmisiä erilaisista kulttuureista ja maahanmuuton syyt voivat olla myös hyvin monenlaisia. Käsitteeseen onkin kohdistunut paljon kritiikkiä, koska se asettaa kaikki syystä tai toisesta maahan muuttaneet ihmiset samaan kategoriaan ajatuksella ”toiset” suhteessa ”meihin” ja muodostaa maahanmuuttajista erillisen, valtaväestöön kuulumattoman ryhmän ilman erittelyjä. Erityisesti silloin, jos suomalaisista

puhutaan käyttäen nimitystä ”kantasuomalainen” tai ”valtaväestö”, viittaa käsite maahanmuuttaja silloin rajattuun, suomalaisia heikommalla oikeudella omaavaan ryhmään. (Abdelhamid ym 2010, 19). Käsitteestä ei myöskään käy ilmi, milloin ihminen lakkaa olemasta maahanmuuttaja ja hänestä tulee suomalainen. Usein tämän vuoksi jopa Suomessa syntyneitä ja koko elämänsä Suomessa eläneitäkin ihmisiä kutsutaan edelleen maahanmuuttajiksi. (Iivari 2006, 21)

Annika Forsanderin (2004) mukaan voidaan erottaa toisistaan ainakin seuraavat maahanmuuttoperusteiden muodot:

- työperusteinen maahanmuutto, joka pitää sisällään asiantuntijat, muut ammattilaiset, keikkatyöläiset, yrittäjät, kansainväliset harjoittelijat, au-pairit ja muut kotitaloustyöntekijät sekä sesonkityövoiman
- perheperustainen maahanmuutto, eli kansainväliset avioliitot ja perheenyhdistäminen
- etnisperustainen muutto, esimerkiksi inkerinsuomalaisten perheenjäsenten muutto suomeen ja nykyisten tai entisten Suomen kansalaisten paluumuutto.
- opiskeluun perustuva muutto, esim. tutkinto-opiskelijat sekä opiskelijavaihto.
- eläkeläisten muuttoliike, kuten esimerkiksi eläkkeelle jääneiden nykyisten tai entisten Suomen kansalaisten paluumuutto, Suomen kansalaisten muutto kausittain ”etelän” ja Suomen välillä sekä maahanmuuttajataustaisten henkilöiden rotaatiomuutto lähtömaan ja Suomen välillä.
- pakolaiset, eli turvapaikkaprosessissa olevat, oleskeluluvan saaneet turvapaikanhakijat sekä kiintiöpakolaiset.
- laitton tai dokumentoimaton muutto, esimerkiksi maahan jääneet kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneet sekä dokumentoimattomasti maassa oleva ja työskentelevä työvoima. (Saukkonen, 2007. Cuporen verkkojulkaisu).

Maahanmuutosta puhutaan suomessa uutena trendinä ja unohdetaan samalla, että maahamme on kautta aikain muuttanut muualta ihmisiä (Keskinen, Rastas & Tuori 2009, 18). Alkuperäiskansamme saamelaiset asuvat edelleen maassamme, sijoittuen Pohjois-Suomeen. Saamelaiset ovat säilyttäneet vahvana oman alkuperäiskulttuurinsa ja -kielensä. Lisäksi suomessa rannikkoseudulla asuu runsaasti ruotsinkielistä vähemmistöä joka on asuttanut maatamme jo 1200- luvulta lähtien. Suomessa nykyisinkin asuva romaniväestö on lähtöisin 1500- luvulta saakka. Kullakin näistä ryhmistä on omat kulttuuriset erityispiirteensä ja tapansa, jotka asettavat terveydenhuoltohenkilökunnalle omat vaatimuksensa näiden ihmisryhmien kohtaamiseen, aivan samoin kuin maahanmuuttajienkin kohdalla. (Huttunen & Pakaslahti 2010, 6).

Venäläiset ovat tällä hetkellä Suomen suurin maahanmuuttajaryhmä. Vuoden 2002 lopussa Suomessa asui 33 401 venäjänkielistä. Luvussa ovat mukana paitsi itse Venäjältä tänne tulleet, myös venäjänkieliset virolaiset ja monet muut entisen Neuvostoliiton eri osista Suomeen muuttaneet. Suomen venäjänkielinen vähemmistö jakaantuu kahteen osaan: 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa saapuneisiin ja viimeisten noin 15 vuoden aikana suomeen muuttaneisiin. Ensimmäiseen ryhmään lukeutuvia on noin 5 000. Viime aikoina venäjänkielisiä on tullut Suomeen Neuvostoliiton hajottua inkeriläisten paluumuuttajien rinnalla tai paluumuuttajina. Ensimmäiset Suomeen tulleet venäläiset olivat 1700-luvun rauhoissa Venäjälle siirtyneeseen Vanhaan Suomeen siirrettyjä maaorjia. Karjalan kaupunkien asukkaista oli vuonna 1812 venäläisiä noin 30 prosenttia. Suomen itsenäistyttyä täällä asui noin 6 000 venäläistä ja sotaväkeä oli 40 000 miestä. Sotaväki karkotettiin Venäjälle, mutta Mannerheimin määräyksestä tsaarin upseerit saivat jäädä Suomeen. Toisen maailmansodan alkaessa venäläisiä oli Suomessa noin 15000. (Vapaan sivistystyön yhteisjärjestön [www-sivut](#)).

Maahanmuuton jatkuvasti lisääntyessä Suomi on joutunut miettimään vakavasti väestön maahan integroimisen tehtäviä, joissa käsitellään maahanmuuttajien kielitaitoa, kulttuurista sopeutumista, sosiaalista asemaa ja työttömyyttä. Näiden tehtävien yläkäsitteinä käytetään integroimista ja kotouttamista. Integroiminen tarkoittaa valtion ja kuntien maahanmuuttajien hyvinvoinnin parantamiseksi tekemiä toimia. Kotoutuminen on integraation suomenkielinen vastine. Sillä tarkoitetaan

maahanmuuttajien sellaisia olosuhteita, joissa he eivät eristäydy omiin ryhmiinsä, syrjäydy yhteiskunnasta tai sulaudu enemmistökulttuuriin hyläten oman kulttuuritaustansa, vaan integroituvat eli ovat toimivassa vuorovaikutussuhteessa enemmistökulttuuriin kuuluvan väestön kanssa säilyttäen samalla oman kulttuurisen ja etnisen identiteettinsä (Iivari 2006, 17).

Suomi on ollut aiemmin syrjässä suurista väestövirroista, eikä Suomeen milloinkaan ole rekrytoitu runsaasti työvoimaa ulkomailta. Kun muut länsimaat yhdistivät pakolais- ja työvoimapolitiikan ja sitten 1970-luvulla sulki rajansa ns. öljykriisin seurauksena, maahanmuutto Suomeen ei ollut kunnolla vielä edes alkanut. Suomen aiemman sulkeutuneisuuden yhtenä syynä on maan geopolitiittinen asema, jonka vuoksi ulkomaalaisia ja erityisesti pakolaisia pidettiin pitkään turvallisuusriskeinä. Arkaluonteisten idänsuhteiden vuoksi Suomen viranomaiset sulki rajat toisen maailmansodan jälkeen, jotta entisen Neuvostoliiton alueelta pyrkivät pakolaiset eivät pääsisi maahan. Nykyään useimmat suomeen saapuvat maahanmuuttajat ovat pakolaisia kaukaisista maista tai naapurimaista tulleita suomalaista syntyperää olevia paluumuuttajia Virosta ja Venäjältä. Vallitsevasta maahanmuuttobuumista huolimatta maahanmuuttajien määrä oli vain 107 000 vuoden 2003 lopussa. Ulkomailla syntyneitä oli hieman alle 160 000 henkeä. Suurin ryhmä on venäläiset. Venäläisiä on noin 25 000; venäjää äidinkielenään puhuvia on yli 35000. (Paananen, Seppo. Maahanmuuttajien elinolot Suomessa. Stakes)

Suomessa laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta on tullut voimaan toukokuussa 9.4. 1999/493. Laki pyrkii turvaamaan maahanmuuttajien asemaa suomalaisessa yhteiskunnassa edistäen maahanmuuttajien kotoutumista, tasa-arvoa ja valinnanvapautta yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen saavuttamista tukevilla toimenpiteillä, sekä turvata turvapaikanhakijoiden ja joukkopaon vuoksi tilapäistä suojelua saavien toimeentulo ja huolenpito järjestämällä vastaanotto. Lisäksi lain tavoitteena on auttaa ihmiskaupan uhreja. (Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta, 9.4. 1999/493).

3.3 Rasismi

Rasismi perustuu ajatukseen siitä, että eri ihmisryhmät ovat eriarvoisia. He omaavat rasistisen käsityksen mukaan erilaisia ominaisuuksia, jotka voidaan laittaa arvojärjestykseen. Kielteisiksi määritellyt ominaisuudet kohdistetaan sitten erityisesti tiettyyn rotuun tai ihmisryhmään. Tästä esimerkkinä voisi mainita Hitlerin levittämän toisen maailmansodan aikaisen antisemitismin ja arjalaisen rodun paremmuuden korostamisen. Rasismi jakaa ihmiset eriarvoisiin rotuihin uskomusten ja ideologioiden perusteella, jotkut rodut nähdään muita parempina minkä vuoksi toisilla roduilla koetaan olevan oikeus halveksia muiden rotujen edustajia. Rasismi tulee yleisesti ilmi ennakkoluuloina ja vihamielisenä käytöksenä maahanmuuttajia tai muita etnisiä ryhmiä kohtaan. (Helsingin yliopiston syrjinnän vastainen suunnitelma, Helsingin yliopiston hallinnon julkaisuja 16/2006).

Rasismi voi olla epäsuoraa vihjailua, nimittelyä ja uhkailua tai joissain tapauksissa henkisen väkivallan lisäksi jopa suoraa vahingontekoa ja fyysistä väkivaltaa. Syrjinnän kohteeksi joutuva henkilö joutuu muita huonompaan asemaan etnisen alkuperänsä, sukupuolensa, uskontonsa, iän, vamman tai seksuaalisen suuntautumisen perusteella. (Huttunen & Pakaslahti 2010, 142).

Kun henkilöä kohdellaan huonommin kuin muita jonkin hänen ominaisuutensa tähden, on kyse syrjinnästä. Syrjintä saattaa johtua esimerkiksi henkilön elämäntilanteesta tai olemuksesta. (Helsingin yliopiston syrjinnän vastainen suunnitelma, Helsingin yliopiston julkaisuja 2006). Syrjintä saattaa olla yhteiskunnallista, ilmentyen jonkin väestöryhmän heikompina elinoloina, heikompana työllistymisenä tai koulutusmahdollisuuksina tai asuinolojen heikkoutena ja huonoina palveluina. Rakenteellisen syrjinnän voi nimensä mukaisesti paikantaa yhteiskunnan rakenteisiin, esimerkiksi olemassa oleviin sopimuksiin, lainsäädäntöön, käytäntöön ja palveluihin. Esimerkkinä tästä on tulkkipalvelujen puute terveydenhuollossa. Tällöin ihminen jää vaille tarvitsemaansa peruspalvelua, jonka ansioista hän tulisi ymmärretyksi tasavertaisesti valtaväestöön nähden ja hänen oikeutensa hyvään terveydenhuoltoon turvattaisiin. Välillisestä syrjinnästä hyvä esimerkki on työhönotossa edellytettävä täydellinen suomenkielen taito silloinkin,

kun se ei työn tekemisen kannalta ole välttämätöntä. (Huttunen & Pakaslahti, 142). Esimerkkinä välillisestä syrjinnästä voisi mainita tiskaustyötä hakeneen maahanmuuttajataustaisen naisen, joka ei saanut työpaikkaa, koska hänen suomenkielen taitonsa ei ollut työnantajan mukaan riittävä, vaikka kyseisessä työssä selviytymiseksi hyvä kielitaito ei olisi ollut todellisuudessa lainkaan välttämätön.

Piilosyrjintää ovat hienovaraiset ja vaikeasti havaittavat syrjinnän muodot, kuten ulossulkeminen joukosta tai yhteisöstä, syrjittävän henkilön vähättely, tuen puute ja sivuuttaminen vähemmistöaseman vuoksi. Syrjintä voi johtua yksittäisten henkilöiden tai ryhmien asenteista, ennakkoluuloista, työyhteisöongelmien peloista tai ylimääräisten kustannusten peloista. (Helsingin yliopiston syrjinnän vastainen suunnitelma. Helsingin yliopiston julkaisuja 2006).

Välitön syrjintä on syrjinnän eri muodoista näkyvintä, ja siksi siihen on myös usein helpointa puuttua. Välittömän syrjinnän tapauksessa voidaan osoittaa, että henkilö tai ihmisryhmä on asetettu toisia huonompaan asemaan jostakin henkilöön liittyvästä syystä, jonka ei pitäisi vaikuttaa kohteluun. Selkeimmillään välitön syrjintä on avoimesti osoitettua vihamielisyyttä ja epätasapuolisuutta. Esimerkiksi opettaja, joka kieltäytyy ohjaamasta johonkin uskontokuntaan tai kansallisuuteen kuuluvia opiskelijoita, syyllistyy välittömään syrjintään. (Helsingin yliopiston syrjinnän vastainen suunnitelma. Helsingin yliopiston julkaisuja 2006).

Jo pelkkä syrjinnän tai rasismien pelko saattaa rajoittaa maahanmuuttajien kanssakäymistä kantaväestön kanssa, mikä taas lisää syrjäytymisriskiä ja heikentää yhteiskuntaan sopeutumista sekä hidastaa kotiutumista. Syrjinnän ja rasismien kokeminen lisäävät myös erilaisten mielenterveyshäiriöiden riskiä maahanmuuttajilla. Mitä pidempään ja mitä useammalla elämänalueella syrjintää koetaan, sitä vakavammat ovat seuraukset. Erityisesti lapsena koettu jatkuva rasismi ja syrjintä ovat erityisen haitallisia lapsen psyykkisen kehityksen ja voinnin kannalta. (Huttunen & Pakaslahti 2010, 142).

Maahanmuuttajat kokevat Suomessa fyysistä ja henkistä väkivaltaa kaksi kertaa kantaväestöä yleisemmin, ainakin joka viides maahanmuuttaja on kärsinyt jonkin asteisesta väkivallasta tai sen uhasta viimeisen vuoden aikana. Somalit ovat kokeneet

maahanmuuttajaryhmistä väkivaltaa ja syrjintää yhteiskunnassamme selvästi eniten. Somaliensa lisäksi myöskin arabit ja venäläiset erottuvat muista maahanmuuttajaryhmistä kärsien eniten syrjintää. Heidän työnsaantinsa sekä työssä etenemisensä ovat vaikeutuneet ja työelämän lisäksi syrjiminen ulottuu myös vapaa-ajan harrastuksiin asti. (Huttunen & Pakaslahti 2010, 142).

Muun syrjinnän lisäksi ulkomaiden kansalaiset ja etnisten vähemmistöjen edustajat saattavat joutua kärsimään myös viranomaisten suhteettomasta voimankäytöstä. Useissa maissa maahanmuuttajien ja turvapaikanhakijoiden oikeuksia on viime vuosina supistettu kansallisen turvallisuuden nimissä. Islamofobia on myös lisääntynyt ja antisemitismi on uudelleen heräämässä Euroopassa. Samoin romanivähemmistön asema useissa Euroopan maissa on heikko. He kohtaavat syrjintää koulutuksessa ja työhaussa, eivätkä viranomaiset aina suojele romaniväestöä yksityisten henkilöiden hyökkäyksiltä. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä syrjitään Euroopassa laajamittaisesti. Sukupuoleen perustuva syrjintä liittyy usein naisiin kohdistuvaan väkivaltaan. Maahanmuuttajanaiset, vähemmistöryhmiin kuuluvat sekä vammaiset naiset ovat vielä suuremmassa vaarassa joutua ihmisoikeusloukkauksen kohteeksi kohdatessaan ”tupla-syrjintää” (ns. moniperustainen syrjintä). (Amnesty-internationalin verkkojulkaisu).

Rasismien rinnalle viime vuosina noussut neo- tai kulttuurirasismien käsite puhuu rotujen sijaan kulttuurien erilaisuudesta sekä kehittyneisyydestä. Neorasismi väittää joidenkin kulttuurien olevan niin erilaisia, etteivät ne kykene rinnakkaiseen samassa yhteiskunnassa. (Huttunen & Pakaslahti 2010, 142). Neorasismi on siis sivistyneisyyden kaapuun puettu syrjinnän muoto.

3.4 Maahanmuuttajien terveydenhuolto suomessa

Jatkuvasti lisääntyvä kulttuurinen ja etninen monimuotoisuus aiheuttaa uudenlaisia haasteita suomalaisessa terveydenhuollossa. Erityisesti turvapaikanhakijat ja pakolaiset ovat helposti uudessa kotimaassaan epätasa-arvoisessa asemassa valtaväestöön verraten ja joutuvat tämän vuoksi kohtaamaan taustastaan johtuvaa

rasismia ja syrjintää. Kielimuuri ja kulttuuriset erot vaikeuttavat myös ymmärretyksi tulemista ja huonontavat maahanmuuttajan asemaa terveydenhuollon asiakkaana entisestään. Pakolaisilla saattaa lisäksi olla taustalla monenlaisia traumaattisia kokemuksia ja näin ollen riskitekijöitä sairastua erilaisiin mielenterveyshäiriöihin. Erilaiset kokemukset fyysisestä ja henkisestä kidutuksesta jättävät jälkensä ihmisiin ja kun heidät lisäksi revitään irti tutusta ympäristöstä ja kulttuuristaan, erilaisten mielenterveysongelmien ja traumaperäisen stressin riski on suuri. Sen sijaan muilla kuin turvapaikanhakijoilla ja pakolaisilla mielenterveysongelmia esiintyy maahanmuuttajien keskuudessa vähemmän kuin valtaväestöllä. (Sainola-Rodriguez 2009, 11-12).

Terveydellisiin riskiryhmiin maahanmuuttajista kuuluvat erityisesti pakolaiset ja luvatta maassa olevat, naiset ja lapset sekä lyhytaikaisesti maassa olevat ”keikkatyöläiset”. Osalla saattaa olla hoitamattomia tartuntatauteja ja joillakin on edellä mainittuja kidutuksen tai vainoamisen aiheuttamia traumaattisia kokemuksia. (Huttunen & Pakaslahti 2010, 137). Maahanmuuttajan saattaa olla vaikea löytää työtä uudesta kotimaastaan ja työttömyys taas altistaa ihmisen masennukselle ja muille mielenterveysongelmille. Maahanmuuttajien työllistyminen on erityisesti pakolaisten kohdalla hidasta, kielivaikeudet sekä myös erilaiset ennakkoluulot vaikeuttavat työnsaantia ja maahanmuuttajien työttömyysaste Suomessa onkin korkea. Myös yleiset maailmantalouden laskusuhdanteet heijastuvat erityisesti juuri maahanmuuttajien työllistymiseen. (Huttunen & Pakaslahti 2010, 65).

Laki potilaan asemasta ja oikeuksista (1992) määrittelee myös maahanmuuttajille samankaltaiset oikeudet hyvään terveydenhuoltoon, kuin kantaväestöön kuuluvillekin. Lain mukaan ”jokaisella Suomessa pysyvästi asuvalla henkilöllä on oikeus ilman syrjintää hänen terveydentilansa edellyttämään terveyden- ja sairaanhoitoon niiden voimavarojen rajoissa, jotka kulloinkin ovat terveydenhuollon käytettävissä. Suomessa tilapäisesti oleskelevien henkilöiden oikeudesta hoitoon on voimassa, mitä siitä erikseen säädetään tai valtioiden välillä vastavuoroisesti sovitaan”. Lisäksi lain mukaan potilaan hoito on järjestettävä ja häntä on kohdeltava siten, ettei hänen ihmisarvoaan loukata ja hänen vakaumustaan ja yksityisyyttään kunnioitetaan. Myös potilaan äidinkieli, yksilölliset tarpeet ja kulttuuri on mahdollisuuksien mukaan otettava huomioon hänen hoidossaan ja kohtelussaan.

Maahanmuuttajilla on siis laillinen oikeus tasa-arvoiseen ja hyvään hoitoon sekä samanarvoiseen kohteluun terveydenhuollossa kuin kantaväestölläkin. Tämä edellyttää myös hoitohenkilöstön ennakkoluulotonta ja ammatillista suhtautumista maahanmuuttaja-asiakkaisiin silloinkin, kun oma kulttuurillinen näkemys tai vakaumus on ristiriidassa toisesta kulttuurista tulevan asiakkaan näkemyksen kanssa. (Laki potilaan asemasta ja oikeuksista, 785/1992).

4 AINEISTON HANKINTA JA TUTKIMUSMENETELMÄT

Opinnäytetyö toteutettiin 17 ylemmän AMK:n opiskelijoiden tekemän teemahaastattelun pohjalta. Haastattelut tehtiin vuonna 2010 ja jokaisen opiskelijan tehtävänä oli haastatella yhtä maahanmuuttajaa. Tutkimus on siis valmiin haastatteluaineiston pohjalta toteutettu sisällön erittely, jonka pohjana toimivat tietyt teemat. Haastattelut purettiin kysymys kerrallaan, ja sen jälkeen muodostettiin eri kategoriat. Osa kysymyksistä pystyttiin kuvaamaan määrällisesti.

Teemahaastattelu muodostuu haastattelutilanteessa esiin nostetuista, etukäteen pohdituista ja määritellyistä teemoista. Joskus teemojen käsittelyjärjestys ei ole merkityksellinen, vaan luonteva keskustelun kulku määrää käsittelyjärjestyksen. Kuitenkin tutkimusongelma voi vaatia käsittelemään asiat etukäteen määrättyssä järjestyksessä. Teemahaastattelu on keskustelu, jonka tarkoitus on päätetty etukäteen ja sen toteuttamisessa on tärkeää, että haastattelun rakenne pysyy haastattelijan hallinnassa. Teemahaastattelun vahvuutena on, että kerättävä aineisto rakentuu haastateltavan kokemuksista, eivätkä tutkijan laatimat vastausvaihtoehdot määrittele kertyvää haastattelumateriaalia, mutta tutkijan valitsevat teemat sitovat aineiston ja tutkimusongelman yhteen. Suurin ongelma teemahaastattelun toteutuksessa on, että haastateltava henkilö lähtee liiaksi johdattelemaan keskustelun kulkua, jolloin haastattelut eivät ole tarpeeksi samankaltaisia ja vertailukelpoisia. Aineistosta tulee

helposti sekava kokoelma puhetta, jolloin tekstiä on hankala jäsenellä jälkikäteen ja muodostaa päätelmiä. (Kurkela, Reijo. Virsta- tilastollisen tiedonkeruun verkko-opas).

Sisällönerittely toteutetaan eritellen ja tarkastellen kerättyä aineistoa, yhtäläisyyksiä ja eroja etsien ja tiivistäen. Se on tekstianalyysia, jossa tarkastellaan jo valmiiksi tekstimuotoisia tai sellaiseksi muutettuja aineistoja. Tutkittavasta materiaalista muodostetaan tiivistetty kuvaus, joka kytkee tulokset ilmiön laajempaan kontekstiin ja muihin aiheeseen liittyviin tutkimustuloksiin. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 105). Tuomen ja Sarajärven (2002, 107-108) mukaan sisällön erittelyllä tarkoitetaan kvantitatiivista dokumenttien analyysia, jossa kuvataan määrällisesti tekstin tai dokumentin sisältöä. Tutkimusongelmasta riippuen voidaan esimerkiksi laskea tiettyjen sanojen esiintymistiheyttä tietyissä dokumenteissa. Sisällönanalyysista puhuttaessa taas tarkoitetaan sanallista tekstin sisällön erittelyä.

Tässä opinnäytetyössä haastatteluun kerätty aineisto on tekstimuodossa. Haastatteluteksteistä on poimittu vastaukset kysymyksiin, ja vastaukset on sisällön erittelyä käyttäen kuvattu määrällisessä muodossa, jolloin voidaan tarkastella vastauksia taulukoiden avulla ja vertailla lukuja keskenään. Näin on helppo muodostaa selkeä kuva siitä, miten vastaajien mielipiteet kussakin kysymyksessä jakautuvat.

5 TULOKSET

5.1 Taustamuuttujat

5.1.1 Ikäjakauma

Haastateltavien ikäjakauma oli 18-60 vuotta. Heistä kahdeksan oli iältään 18-29-vuotiaita, kuusi oli 30-49-vuotiaita ja kaksi haastateltavaa oli iältään 50-60-vuotiaita. (Taulukko 1).

Taulukko 1. Ikäjakauma

ikä	lkm
18-29	9
30 – 49	6
50-60	2
yht.	17

5.1.2 Sukupuolijakauma

Haastateltavista naisia oli kahdeksan ja miehiä yhdeksän ja he olivat saapuneet Suomeen vuosina 1993-2010.

5.1.3 Haastateltavien lähtömaat

Yhdestä haastattelusta ei ilmennyt maahanmuuttajan kotimaa lainkaan, kolme haastateltavaa oli kotoisin Eestistä, kaksi Hollannista ja kaksi Venäjältä. Lisäksi Egyptistä, Espanjasta, Makedoniasta, Liettuaasta, Sudanista, Ranskasta, Kazakstanista, Kurdistanista ja Italiasta kustakin oli kotoisin yksi vastaaja. (Taulukko 2).

Taulukko 2. Haastateltavien kotimaiden jakautuminen

Eesti	3
Hollanti	2
Venäjä	2
Egypti	1

Espanja	1
Makedonia	1
Liettua	1
Sudan	1
Ranska	1
Kazakstan	1
Kurdistan	1
Italia	1
Kotimaata ei ilmoitettu	1
Yht.	17

5.1.4 Siviilisäätty

Siviilisäädyltään vastaajista viisi oli naimattomia, yksi seurusteli, yksi oli kihloissa, seitsemän oli naimisissa, yksi avoliitossa, yksi eronnut ja yhden haastateltavan siviilisäättyä ei ilmoitettu vastauksissa. (Taulukko 3). Vastaajista yksi oli avioliitossa suomalaisen henkilön kanssa.

Taulukko 3. Haastateltavien siviilisäätty

Siviilisäätty	lkm
Naimaton	5
Parisuhteessa	1
Kihloissa	1
Naimisissa	7
Eronnut	1
Avoliitossa	1
Ei käy ilmi	1
Yht..	17

1.1

5.2 Tulosityy

Haastateltavista suurin ryhmä olivat **opiskelun vuoksi Suomeen muuttaneet**, heitä oli vastaajista kahdeksan. Lisäksi **pakolaisuuden vuoksi** maahan saapuneita oli joukossa kolme, **paluumuuttajia** kaksi, **sekä työn ja avioliiton** vuoksi maahan muuttaneita oli kumpiakin yksi. **Perheen Suomeen muuttamisen** vuoksi maahan oli muuttanut vastaajista yksi. Samoin yksi henkilö oli muuttanut Suomeen **uteliaisuudesta** maattamme kohtaan. (Taulukko 3).

Taulukko 4. Maahanmuuton syyt

Maahanmuuton syy	lkm
Perhesyyt	17
Uteliaisuus Suomea kohtaan	1
Työ	1
Paluumuuttaja	2
Pakolaisuus	3
Opiskelu	8
Yht.	17

5.3 Tulotilanteen kokemus

Yleisesti vastaajat kokivat saamansa **vastaanoton hyvänä** ja ystävällisenä, 11 vastaajalla oli selvästi positiivinen kokemus tulotilanteen vastaanotosta. Käytännön asiat järjestyivät Suomessa kaikkien vastaajien mielestä helposti, selkeästi ja järjestelmällisesti. Monet asiat oli järjestetty etukäteen valmiiksi, niin että vastaajilla oli maahan tullessaan asunto ja elämiseen tarvittavat olosuhteet joihin asettua. Erityisesti Suomen sosiaaliset etuudet nähtiin yleisesti erittäin hyvinä.

”Varsinkin sosiaalipuoleen olen tyytyväinen. Se toimii hyvin, varsinkin kotimaahan verrattuna. Esimerkiksi perhetuet ovat hyvät”.

Kolmella vastaajalla tulotilannetta hankaloittivat **kielelliset ongelmat**, mutta opiskelun vuoksi Suomeen muuttaneille oli kiitettävästi tarjolla tulkkipalveluita ja osalla vastaajista kieliongelmissa selviytymisessä auttoi suomenkielinen puoliso tai ennestään Suomessa asuva tuttava tai sukulainen, joka auttoi käytännön asioiden järjestelyssä ja alkuun pääsemisessä.

Myös **opastuksen** käytännön asioiden hoidossa, sekä informoinnin lähes kaikki vastaajat kokivat hyvänä ja riittävänä.

”Heidät ohjattiin vuokra-asuntojen välitystoimistoon. Puolesta tunnissa he saivat asunnon. He saivat rahaa, jotta pystyivät kulkemaan taksilla. Asunnossa oli patjat lattialla, jossa he nukkuivat ensimmäisen yön. Seuraavana päivänä he menivät taksilla huonekaluliikkeeseen, taksi vei heidät haastateltavan mielestä kalleimpaan huonekaluliikkeeseen eli Iskuun. Sieltä he ostivat kaikki tarvitsemansa huonekalut sosiaalivirastosta saamallaan rahoilla. Kaikki tapahtui hänen mielestään todella helposti, vaikka hän ei osannut kieltä silloin”.

Vastaajista kaksi mainitsi **työpaikan löytämisen** haasteellisena. Vastausten joukossa mainittiin mm. vaikeus löytää ammattiaan vastaavaa työtä Suomessa, sekä kieliongelmiin aiheuttamat vaikeudet työllistymisessä.

Kukaan haastatelluista ei kokenut kuitenkaan saamaansa vastaanottoa tylynä tai epäystävällisenä, vaan kaikkien mielestä vastaanotto oli joko ystävällinen, tai yhdessä vastauksessa neutraali. Haastatelluista viisi mainitsi kuitenkin kokevansa suomalaiset ujoina, pidättyväisinä tai varautuneina, mutta samalla ystävällisinä ihmisinä. Suomalaisista ei ollut joidenkin mielestä helppo saada ystäviä, koska he suhtautuivat varautuneesti maahanmuuttajataustaiseen henkilöön, eivätkä halunneet ottaa kontaktia. Melkein kaikilla haastatelluista tulotilannetta oli pehmentämässä joko aiemmin maahan muuttanut sukulainen tai ystävä, tai sitten suomalainen puoliso tai tuttava, joka auttoi käytännön asioiden järjestelyssä, byrokratian ja kielellisten ongelmien kohtaamisessa. Suurimpina haasteina tulotilanteeseen liittyen haastatelluista nousivat esiin suomalaisten varautunut vaikkakin ystävällinen suhtautuminen, mikä hankaloittaa ihmissuhteiden luomista, sekä kielelliset ja työnsaantiin liittyvät ongelmat.

5.4 Selviytymisen perustekijät

5.4.1 Asuntoasiat

Erityisesti opiskelun vuoksi maahan saapuneille asunto oli järjestetty oppilaitoksen puolesta, muutenkin suurimmalla osalla vastaajista asuntoasiat oli järjestetty etukäteen jo ennen maahan tuloa. Myös pakolaisuuden vuoksi maahan muuttaneet kokivat, että käytännön asiat järjestyivät erittäin hyvin, heille oli järjestetty asunto valmiiksi, Suomen valtio kalusti sen ja takasi riittävän rahallisen tuen, jotta elämän alkuun päästiin. Suomen hyvä sosiaaliturva sai erityiskiitosta usealta vastaajalta.

5.4.2 Taloudellinen tilanne

Opiskelijoita opastettiin mm. asioimaan suomalaisissa liikkeissä ja virastoissa ja heitä autettiin suunnistamaan vieraassa ympäristössä. Opiskelun vuoksi maahan muuttaneilla myös taloudellisia ongelmia oli vähemmän kuin muilla, osalla oli säästöjä ennestään, osa sai avustusta omaisiltaan ja osa sai jonkinlaista rahallista palkkiota opiskeluun liittyvästä harjoittelusta. Lisäksi he saivat valtiolta opiskeluun tarkoitettua avustusta ja kokivat taloutensa olevan kohtalainen. Seitsemällä vastaajista Suomalainen tuttava tai puoliso auttoi asunnon löytämisessä ja taloudellisten asioiden alkuun järjestelmissä. Kaksi haastateltavaa koki taloudellisen tilanteensa aluksi todella tiukkana, koska työnsaanti Suomesta oli heidän kokemuksensa mukaan ulkomaalaisena hankalaa ja työpaikan löytymiseen asti perhe piti elättää valtion tarjoamalla rahallisella tuella, mikä oli niukka, mutta kuitenkin riittävä. Myöhemmin taloudellinen tilanne helpottui vastaajien löydettyä työpaikan. Itsenäisesti ja yksin maahan saapuneilla tilanne oli vaikeampi kuin muilla, työnsaanti ilman suhteita oli vaikeaa ja asunnon saantikaan ei ollut itsestäänselvyys. Kuitenkin sosiaaliturva ja hyvä terveydenhuolto saivat kiitosta ja Suomi koettiin turvallisena ja hyvänä maana yleisesti. Taloudellinen hyvinvointi Suomessa oli myös yleisesti parempaa kuin mihin osa vastaajista oli kotimaassaan tottunut.

5.5 Tämänhetkinen kokemus Suomesta

Vastaajien tämän hetkinen kokemus Suomesta on pääsääntöisesti positiivinen, kolmellatoista seitsemästätoista vastaajasta oli selkeästi positiivinen näkemys Suomesta. Suomea kuvailtiin useammassa vastauksessa turvallisena, hyvänä maana. Myös Suomen puhdas, kaunis luonto mainittiin kahdessa vastauksessa. Tämänkin kysymyksen vastauksissa useammassa mainittiin myös Suomen hyvä sosiaaliturva sekä toimiva byrokratia.

”Suomi on ennen kaikkea turvallinen maa asua. Täällä voi lähteä iltaisin rauhassa kävelylenkille. Sosiaali- ja

terveydenhuollon järjestelmä on hyvä. Muutenkin kaikenlainen paperibyrokratia (Kela yms...) toimii ja käsittelyajat ovat kohtuulliset”

Negatiivisina asioina nähtiin vaikeudet löytää koulutustaan vastaavaa työtä, tai ylipäättään työpaikkaa, sekä Suomalaisten haluttomuus sosiaalisten suhteiden solmimiseen ja siitä johtuva yksinäisyys. Tässä yhteydessä vastaajat toivat jälleen esiin kieliongelman. Kielelliset ongelmat vaikeuttavat työnsaantia ja toisaalta aiempi kielen ja Suomalaisen kulttuurin tuntemus helpottaa sopeutumista Suomalaiseen kulttuuriin.

”Yli seitsemän vuoden jälkeen tuntee olonsa melko yksinäiseksi ja suomalaiset haluttomiksi solmimaan oikeita ystävyys-suhteita kanssaan. Myös työnhaussa ja työelämässä saa usein tuntea sen, että on muualta. Työllistyminen koulutusta vastaaviin työtehtäviin todella vaikeaa (koulutukseltaan ulkomaankaupan maisteri) ja on tehnyt työuransa Suomessa selvästi koulutustason antamia valmiuksia vaatimattomammissa tehtävissä, kuten ravintolan vuorovastaavana ja vaihto-oppilaskoordinaattorina”.

Parissa vastauksessa tuli ilmi myös eräänlainen kulttuurishokki Suomalaisten rajun alkoholinkäytön sekä tilapäisten sukupuolisuhteiden vuoksi, joihin vastaajat eivät olleet kotimaassaan tottuneet. Selkeästi positiivinen kokemus Suomesta oli kolmellatoista vastaajalla seitsemästätoista, neljällä vastaajalla tämänhetkinen kokemus oli negatiivisempi, tai kanta ei käynyt vastauksesta selväksi.

5.6 Elämäntapa

5.6.1 Ihmissuhteet

Suomalaisessa kulttuurissa eniten esille tullut eroavaisuus verrattuna vastaajien kulttuureihin liittyi Suomalaisten rauhallisuuteen. Suomalaiset nähtiin kuudessa vastauksessa rauhallisina, tunnollisina ja järjestelmällisinä ihmisinä, joiden ihmissuhteet ovat hyvin sitoutuneita. Suomalaiset elävät muualta tulleiden näkemysten mukaan hieman eristäytyneinä ja etäisinä, jokainen huolehtii omista asioistaan eikä yllätysvierailuja juuri harrasteta. Suomalainen elämä on vastaajien mukaan kaavamaista, hiljaista ja hyvin organisoitua, yhteisöllisyyttä ei juuri harrasteta. Suomalaiset ovat vastaajien mukaan myös luonteeltaan ujoja ja vetäytyviä ja Suomalaisten lähestyminen koettiin siksi hankalaksi.

”Suomalainen on hänen mukaansa ihmisenä taas ujo, hiljainen ja kanssakäyminen hänen, mustan miehen, kanssa on vaikeata. Toisaalta hän on saanut muutamasta suomalaisesta ystävän pitkäaikaisen tutustumisen perusteella”.

Suomalaiset nuoret myös itsenäistyvät erään vastaajan mielestä melko aikaisin. Muutenkin perhekeskeisyys nähtiin Suomessa vähäisempänä kuin muualla, ihmiset elävät omaa elämäänsä ja ovat tarkkoja yksityisyydestään. Suomi nähtiin yleisesti hyvin järjestelmällisenä, siistinä, puhtaana ja selkeänä maana, ja Suomalainen byrokratia yksinkertaisena.

”Suomessa on hyvä asua, täällä on jotenkin rauhallisempaa ja järjestelmällisempi yhteiskunta.”

5.6.2 Alkoholinkäyttö

Kulttuurieroja nähtiin erityisesti myös alkoholinkäyttöön liittyvissä asioissa, joita sivuttiin jo edellisen kysymyksenkin vastauksissa. Suomalaisten alkoholinkäyttö nähtiin yleisesti humalahakuisena ja rajuna, eikä kohtuuden rajaa tuntunut löytyvän.

”Nuorten humalahakuinen viikonlopun alkoholinkäyttö ihmetyttää häntä suuresti ja varsinkin nuorten tyttöjen alkoholin käyttö on hänestä hyvin hämmästyttävää. Myöskään tyttöjen paljastava pukeutuminen ei sovi hänen kulttuuriinsa.”

5.6.3 Kulttuuri

Lisäksi vastauksissa mainittiin Suomalaisten vanhempien ihmisten kunnioittamattomuus, sekä yleinen auktoriteettien kunnioituksen puute, sekä työkulttuurin erilaisuus. Kolmesta Eestiläisestä vastaajasta kaksi kokivat Suomalaisten työhön sitoutumisen ja työmoraalin heikompana verrattuna omaan kulttuuriinsa.

”Eestin ja Suomen kulttuureissa ei ole hänen mielestään suuria eroja, työkulttuurissa sitä vastoin eroa on siinä, että Eestissä työntekijä antaa ”kaikkensa” ja on erittäin sitoutunut työhönsä”.

Lisäksi vastauksissa mainittiin eroavaisuuksia ruokakulttuurin suhteen. Eräs vastaaja yllättyi Suomalaisten urheiluinnostuksesta, jääkiekko, formulat ja muut Suomalaisten lempiurheilulajit tempaisivat tämän vastaajankin pian mukaansa. Lisäksi yksittäisessä vastauksessa ihmetyksen kohteena mainittiin myös Suomalainen karaokekulttuuri. Poliisin turvallisuus ja luotettavuus ihmetytti itärajan takaa tullutta vastaajaa, joka oli omassa maassaan tottunut paikallisen poliisin lahjuksien ottoon ja mafiyhteyksiin.

”Formulaa katsoin ensimmäistä kertaa Suomessa. Suomalaiset ovat hulluina autoihin, jääkiekkoon ja mäkihyppyyn. Se tuli yllätyksenä ja innostuin niistä myös”.

5.7 Rasistiset kokemukset

Haastatelluista 11:lla ei ollut ollut minkäänlaisia rasistisia kokemuksia. Yhdessä haastattelussa ei rasismia aiheena sivuttu lainkaan, eikä vastaus näin ollen käynyt ilmi. Viisi haastateltavaa oli kohdannut rasismia jossakin muodossa. (Taulukko 4). Rasismia kohdanneet henkilöt kertoivat kokeneensa eriarvoista kohtelua työelämässä, sekä kertoivat koulutustaan vastaavan työn löytymisen olevan hankalaa. Eräältä haastatellulta matkapuhelinyhtiö oli vaatinut takuumaksua huomattuaan asiakkaan vierasmaalaisen sukunimen, vaikka luottotiedot ja säännölliset tulot olivat kunnossa. Lisäksi rasismia oli koettu kyräilyn muodossa, sekä suunsoittona, kuten esim. syytöksinä, että ulkomaalaiset elävät suomalaisten verorahoilla, eivät tee töitä ja että heistä on vain harmia. Yksi vastaajista oli kokenut suoranaista väkivaltaa, kun tuntematon miesjoukko oli syyttä hyökännyt hänen kimppuunsa ja pahoinpidellyt hänet.

”Hänen tullessaan linja-autolla harkoista jostain ilmestyi neljä noin 20-25- vuotiasta miestä. Yksi miehistä löi häntä mailalla päähän. Hän joutui sairaalahoitoon, koska oli saanut lyönnin seurauksena aivotärähdyksen.

Taulukko 5. Haastateltavien rasistiset kokemukset:

Rasistisia kokemuksia	lkm
kyllä	5
ei	11
ei käy ilmi	1

yhteensä	17
----------	----

5.8 Tulevaisuuden suunnitelmat

Suurin osa eli 12 haastatelluista haluaa jäädä Suomeen asumaan, joko työn tai opiskelun vuoksi. (Taulukko 5). Monilla vastaajista oli myös perhettä Suomessa, mikä osaltaan vaikuttaa maahanjäämispäätökseen. Monilla Suomeen asettumaan aikovista opiskelut vaikuttivat maahanjäämispäätökseen, aikoivat opiskella melko korkealle ja kehuivat Suomalaisen opetuksen tasoa. Suomi tuntui olevan vastaajien näkökulmasta turvallinen ympäristö asettua ja pohtia tulevaisuudensuunnitelmia eteenpäin.

Taulukko 6. Haastateltavien tulevaisuudensuunnitelmat.

asettuu Suomeen	12
lähtee Suomesta	2
ei osaa sanoa	3
Yhteensä	17

5.9 Mitä kehitettävää Suomessa?

Viidellä vastaajista ei tule mieleen mitään kehitettävää, vaan Suomi on heidän mielestään hyvä ja turvallinen maa asua. Tämä tosin saattaa johtua kohteliaisuudesta Suomalaista haastattelijaa kohtaan. Vastaajista kaksi otti tämänkin kysymyksen kohdalla esille ihmiskontaktien solmimisen hankaluuden Suomalaisten sulkeutuneen luonteen vuoksi.

Lisäksi vastaajista kaksi nosti tämänkin kysymyksen kohdalla esiin ammattitaidon kelpaamattomuuden ja työsaannin hankaluuden Suomessa.

”Minun mielestä Suomi pitäisi hyödyntää enemmän ihmisten osaamista, esim. ihminen joka on ajanut kuorma-autoa kotimaassa yli 20 vuotta, niin se joutuu suomessa ajaa se kortti melkein uudestaan”.

Myös Suomen korkea verotus nähtiin negatiivisena seikkana, erityisesti yrittäjiin ja lapsiperheisiin kohdistuvaa verotusta pitäisi vastaajien mielestä keventää. Vastavuoroisesti kuitenkin Suomen hyvä sosiaaliturva ja toimiva terveydenhuolto saivat kiitosta. Yhdessä vastauksessa mainittiin, että hänen mielestään sosiaaliset etuudet maahanmuuttajille saattavat olla jopa paremmat kuin Suomalaisille.

”Veroja pitäisi optimoida perhekohtaisesti. Lapsiperheille pitäisi olla kevyempi verotus”.

6 LUOTETTAVUUS JA EETTISET NÄKÖKULMAT

Jotta tieteellisen tutkimuksen eettinen hyväksyttävyyys, luotettavuus ja tulosten uskottavuus toteutuisivat, tulee tutkimus tehdä noudattaen hyvää tieteellistä käytäntöä. Sen loukkaukset saattavat ilmetä tutkimusvilppinä tai hyvästä tieteellisestä käytännöstä piittaamattomuutena. Ihmisten tutkimiseen liittyvistä eettisistä kysymyksistä keskeisimmät ovat tutkittavan suostumus ja tutkittavalle aiheutuvat riskit ja haitat verrattuna tutkimuksesta odotettavissa olevaan hyötyyn. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2006, 2). Tämä opinnäytetyö on toteutettu valmiiden haastattelujen pohjalta. Haastattelut on toteutettu henkilökohtaisesti keskustelemalla, ja haastateltavat ovat suostuneet osallistumaan tehtävän toteutukseen. Osassa kyselylomakkeita käy ilmi haastateltavan henkilöllisyys, mutta tämä opinnäytetyö on toteutettu anonymisti, eikä osallistujien henkilöllisyys tule julki. Haastattelulomakkeet ovat ainoastaan opinnäytetyön tekijän käytössä ja ne hävitetään työn toteuttamisen jälkeen, joten haastateltavien yksityisyys säilyy.

Tutkimuksesta määritellään reliabiliteetti eli luotettavuus, sekä validiteetti. Validiteetti on hyvä silloin, kun tutkimuksen kohderyhmä ja kysymykset ovat oikeat.

Validiteetti siis kohdistaa huomionsa kysymykseen, kuinka hyvin tutkimusote ja menetelmät vastaavat tutkittua ilmiötä. Tutkimuksen reliabiliteetti eli luotettavuus ilmaisee sen, miten luotettavasti ja toistettavasti tutkimuksessa käytetty mittaus- tai tutkimusmenetelmä mittaa haluttua ilmiötä. Reliabiliteetin yhteydessä ilmoitetaan usein mittavirhe ja reliabiliteettia voidaan arvioida esim. toistomittauksin. Reliabiliteetti jakautuu stabiliteettiin ja konsistenssiin. Stabiliteetti tarkoittaa mittarin pysyvyyttä ajassa. Epästabiiilissa mittarissa näkyvät olosuhteiden ja vastaajan mielialan tai muiden satunnaisvirheiden vaikutukset. Konsistenssi kuvaa mittarin sisäistä johdonmukaisuutta. (Hiltunen, Graduryhmä, Jyväskylän yliopisto, 2009).

Tutkimuksen validiteettiin vaikuttaa haastatellun ryhmän pienuus, haastateltavia oli vain seitsemäntoista. Näin ollen opinnäytetyö valottaa vain pienen maahanmuuttajaryhmän kokemuksia Suomesta ja suomalaisista. Haastatelluista suurin osa sijoittui ikäjakaumaltaan välille 18-29- vuotta ja he olivat tulleet Suomeen opiskelujen vuoksi, joten tutkimuksen otos oli suppea siinäkin mielessä, että haastateltujen maahanmuuttajien ikä, taustat ja tulosity olivat pitkälti samankaltaisia. Koska kyseessä oli jo aiemmin valmiiksi koottu aineisto, haastatteluista ei myöskään käy ilmi, millaisena kyselyyn vastanneet maahanmuuttajat kokivat suomalaisen terveydenhuollon toimivuuden, joten tutkimus ei valaise maahanmuuttajien näkemyksiä suomalaisesta terveydenhuollosta. Vain yhdessä vastauksessa ylipäättään mainittiin terveydenhuolto ja sen toimivuus, mikä vastaajan kokemuksen mukaan oli hyvä. Tämä opinnäytetyö on siis yhteenveto pienen maahanmuuttajaryhmän kokemuksista Suomessa.

Reliabiliteettiin eli luotettavuuteen tässä opinnäytetyössä vaikuttaa mielestäni erityisesti se, että haastattelut toteutettiin henkilökohtaisesti ja tämän vuoksi vastauksissa saattaa olla joukossa tiettyä hienotunteisuutta ja asioiden kaunistelua. Jos haastattelut olisi toteutettu anonyymisti esimerkiksi nimettömin kyselylomakkein, olisi luotettavuus mielestäni saattanut olla parempi, koska vastaajat olisivat pystyneet hylkäämään kohteliaisuuden isäntämaata edustavaa haastattelijaa kohtaan ja ilmaisemaan mielipiteensä vapaasti.

7 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tulokset kertoivat yllättävän positiivisista kokemuksista ja positiivisesta suhtautumisesta Suomeen ja Suomalaisiin. Suurin osa haastatelluista koki saaneensa hyvän, positiivisen vastaanoton ja piti Suomea hyvänä, turvallisena maana asua. Rasistisia kokemuksia haastateltavilla oli myös yllättävän vähän. Positiivisista kokemuksista ja suhtautumisesta Suomeen ja Suomalaisiin kertonee myös se, että haastatelluista kaksitoista suunnittelee jäävänsä pysyvästi Suomeen asumaan. Toisaalta herää kysymys, olisivatko vastaukset olleet toisenlaisia, jos haastattelu olisi toteutettu anonymisti kyselykaavakkeiden avulla siten, että haastateltavan henkilöllisyys olisi jäänyt tuntemattomaksi. Henkilökohtaisesti toteutetuissa haastatteluisa kohteliaisuus isäntämaata edustavaa haastattelijaa kohtaan saattoi vaikuttaa vastausten sävyyn. Myös haastateltavien maahanmuuttoperusteet sekä kansallisuus saattoivat osaltaan vaikuttaa tulosten positiivisuuteen. Haastateltavista vain pieni osa oli pakolaisia, joiden oli ollut pakko jättää kotimaansa, eikä joukossa ollut esimerkiksi yhtäkään Somalia, jotka helpoiten joutuvat rasistisen käytöksen kohteeksi Suomessa. Lisäksi suurin osa vastaajista oli opiskelun vuoksi Suomeen muuttaneita nuoria tai nuorehkoja ihmisiä, jotka olivat tarkoituksella halunneet juuri Suomeen suorittamaan opintojaan. Monella haastatellulla oli myös ennestään tuttavuuksia, sukulaisia tai puoliso Suomessa, mikä pehmensi maahantulokokemusta.

Opinnäytetyö toteutettiin valmiin aineiston pohjalta, mikä osaltaan aiheutti haasteita aineiston analysoinnissa. Haastatteluja ei alun perin oltu toteutettu siinä tarkoituksessa, että niistä myöhemmin koottaisiin yhteenveto, mikä varmasti vaikutti siihen, että joidenkin haastattelujen kirjallinen toteutus oli kertomuksenomainen, ei kovin selkeästi jäsennelly. Kysymyksiin joutui etsimään vastauksia tekstin seasta, eikä vastauksia kaikkiin kysymyksiin joistakin haastatelluista löytynyt lainkaan. Lisäksi paikoitellen vastaukset toistivat itseään ja jonkin verran aineistoa purkaessa tuloksiinkin tuli sen vuoksi toistoa.

Tutkimusta maahanmuuttajista ja monikulttuurisuudesta kaivattaisiin lisää, sillä maahanmuuttajien määrän jatkuvasti kasvaessa myös terveydenhuollon asiakaskunta monikulttuuristuu. Kuitenkaan tätä vieraiden kulttuurien lisääntymistä ei ole riittävästi huomioitu terveydenhuoltohenkilöstön koulutuksessa, eikä vieraiden kulttuurien edustajista terveydenhuollon asiakkaina ole helppoa löytää tutkimusmateriaalia. Myös työpaikkojen tulisi jatkossa kiinnittää huomiota henkilöstön osaamiseen ja ammatilliseen suhtautumiseen vieraita kulttuureja kohdattaessa, sillä kansainvälistyminen tulee jatkossa lisääntymään ja tietoa alueelta tarvitaan yhä lisää.

LÄHTEET

Abdelhamid Pirkko, Juntunen Anitta, Koskinen Liisa. 2010. Monikulttuurinen hoitotyö. WSOY.

Amnesty-internationalin verkkojulkaisu, <http://www.amnesty.fi/mita-teenme/teemat/rasismi-ja-syrjinta>. Viitattu 19.1.2011.

Maahanmuuttajien ikääntyminen on tiukka paikka terveydenhuollolle. Helsingin sanomien artikkeli 10.7.2009

Hiltunen, Leena, Graduryhmä. Validiteetti ja reliabiliteetti. 18.2.2009, Jyväskylän yliopisto.

Huttunen, M. & Pakaslahti, A. 2010. Kulttuurit ja lääketiede. Helsinki. Duodecim.

Iivari, Juhani. 2006. Tuomittu maahanmuuttaja. Helsinki. Stakes.

Keskinen S., Rastas A., & Tuori S. 2009 En ole rasisti, mutta... Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä. Tampere. Vastapaino & nuorisotutkimusverkosto

Kurkela, Reijo. Virsta-tilastollisen tiedonkeruun verkko-opas. <http://www.stat.fi/virsta/tkeruu/04/03/>, viitattu 29.4.2011

Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 493/1999. Asetettu 9.4.1999.

Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 785/1992. Asetettu 17.8.1992.

Paananen, Seppo. Maahanmuuttajien elinolot suomessa. Stakes. Käytetty 19.1.2011 <http://yp.stakes.fi/NR/rdonlyres/133B8A66-1BB4-4147-AC70-FC3477A48E30/0/054paananen.pdf>)

Sainola-Rodriguez, Kirsti. Transnationaalinen osaaminen – uusi terveydenhuoltohenkilöstön osaamisvaatimus. Väitöskirja. 2009. Kuopion yliopiston julkaisuja.

Salminen K. & Poutanen P. 1996. Kulttuurikompassi. Helsinki. Edita.

Saukkonen, Pasi. 2007. Maahanmuutto, monikulttuurisuus ja kulttuuripolitiikka: Taustatietoja tutkimukselle ja toiminnalle. Cuporen verkkojulkaisuja 1/2007. Käytetty 11.1.2011. http://www.cupore.fi/verkkojulkaisut_1.php 19.1.2011

Tiilikainen M. 2003. Arjen islam, Somalinaisten elämää suomessa. Vastapaino. Tampere.

Tutkimuksen eettinen arviointi Suomessa. Tutkimuseettinen neuvottelukunta.
Kirjapaino Keili Oy. Vantaa. 2006.

Tuomi, Jouni. & Sarajärvi, Anneli 2002: Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi.

Vapaan sivistystyön yhteisjärjestön internetjulkaisu. Viitattu 19.1.2011.
<http://www.vsy.fi/opinto/maahanmuuttajat/index.php?k=1940>